

Hóditó körutra indul az új kőbányai sörfőzde!

Alaptőke 8 millió korona.

Az utolsó évtized legnagyobb ipari alkotása hazánkban.

Fővárosi Sörfőző r.t. Kőbányán

tisztelettel jelenti, hogy a sörszállításokat megkezdette. Szállít kiváló minőségű, teljesen érett világos és sötét söröket hordókban és palackokban.

Gyártelep: Budapest-Kőbánya, Maglódi-ut 47. Telefon 52-50, 52-51, 52-52. Városi iroda: Bpest, V. Erzsébet-tér 5. Telefon 159-98.

Raktárak saját kezelésben: Budán, Medve utca 6. Angyalöldön, VI., Csata-utca 30. Erzsébetfalván, Posta-utca 12. Telefon 60-69. Telefon 57-86. Telefon 116.

Képviseletek az ország minden jelentékenyebb helyén.

28. SZ. 1914. (61. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, JULIUS 12.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 90 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 8 korona.

A *Világkrónika-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldíj is eszolandó.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG ÉS NEJE TEMETÉSE.

A bécsi Burg kápolnájában felállított ravatalhoz bebocsátják a közönséget. (Kettős katonai sorfal között egyenként mennek a ravatal-látogatók.)

Állomások. Regény. Irta Hoffka Margit.

(Folytatás.)

Kiváncsian gondolt barátjára és a bodrogfői kastélyra, a hová már tavaly, sőt igazában tavalyelőtt is hivatalos volt. Jaj, most két éve, akkor a bolondját járta!... Tavaly sok levelezőlapot küldtek neki innét; új barátainak megszokott, ingyen-üdüllőhelye ez. Mosolyogva gondolt egy lipótvárosi pletykára az «ifjú irodalom» hőskorából, (persze a «be nem avatottak» híresztelték), hogy Tekla kertjében arkádái holdfénypartiek rendeződnek: hölgyek és urak tündéri meztelenségben, virágfüzéren tánczolnak a fűvön, vagy hevernek a park ősi fáin alatt, új verseket recitálva és gitár pengetnek hozzá.

— Ez már Bodrogfő! — mondta a kocsis... Lompos, egyhangú tót falu, mint a többi, csak a templom, meg az iskola formás, rendezett tartott, a Sonntágok és szokásjog alapján a katolikus plebánia kegyuraságát is örökbevetik a kastély s a falu hajdani gazdájától... A sűrű estszürkületben most elevenővénnyem remlik és üde, mély virággillatok érezni; a kocsis hirtelen, könnyedén gördül be a finoman kavicsolt, sűrű cserjessel szegett úton; s a terasz nagy acetylenlámpái fényében meglátni az óriás virágágyat; a sokszor megverselt négy ősi luczfenyőt a bejáratnál s a híres, szerelmes kardliliomok bokrait.

A társaság egybegyűlt a fogadására; Tekla édesanyja, finom, szürkehajú, gyönyörű szemű asszony, elébe ment, hogy üdvözölje; Tekla összelelte, majd megismertette sebtében az újakkal. Borsody Schön Olga és Parlag Emma szobrász-művésznő! Máthé Margot asszonyt, meg a két fiát ismertte Éva; Sáfár Andor mélyen meghajolt, Gond régi barátságuk ósziante örömeivel sietett elébe. Ennyien voltak; Ibicust ma estére várták.

Tekla végre derékon fogta; a hallon át, mely az Éva himzéseitől tarkállott, s egy hosszú, bottíves folyosón, a hol régi metszetek lógtak, a szobába vitte, a hol elszállásolták. — Egy óra van itt vajaskenyérrel neked; ez okos! Egy óra múlva eszünk; addig ne mutakozz; mosd meg itt és pihend ki magad! Nem zavarlak, ha veled maradok? —

— Miért tenyészted? — Azért tenyészttem, mert szegény Viktor cousinomtól jött ide, azon-meleget; és halali akartam a fiúrol valamit. — Igaz, hát mi van vele? A «Kulturá»-val, mondják, gavallérosan bán. — Hogyne. Nagyon tisztességes öszszeggel rázta te őket, mikor elutána a huzakodást; ez rávall. Az újság mégis neki köszönheti, hogy megélt. Most Firenzében volt feléig Emma-val; furesa pár lehetett! Úgy látszik, ennek a nőnek a fanysága volt, a mi megfogta. «Női másom, lelkirokonom!» mondta neki. Aztán egyszer csak elküldte, mert kiderült, hogy Emma nem elég lelkiösmerelesen, értsd: nem hajszára pontosan, részletesen számolt be neki a «múltjára»-ról... Most valami orosz diáknőt szedett fel Svájcban, — azt mondja Emma, — egy forradalmi lelket, politikai száműzöttet, a ki folyton csalja, mindenkivel, de mindig apróra megmondja, sőt korrektilt előre bejelenti neki. — No, és te? Mit akartál azzal a cikkel... most jut eszembe; a «Kulturá»-ban bántottad, csúfoltad egyszer Vikort. Kicsit nagyon is... — Igen! — mondta Tekla halkabban és mintha gondolkodnék, tovább mondja-e? — Azt tulajdonképen nem én irtam. — Úgy emlékszem, a neved... — Persze!... A következő szám «Disputa» rovatában kiírták, hogy a névtelen cikkk tőlem való, hogy technikai hiba és a korrektor gondatlansága folytán került nyomdába, mielőtt a szerkesztők valamelyike is látta volna; hogy a felelősség és hibáért engem illet, én pedig mindent visszavonok, megmondatlanságából, idegesen irtam, stb. Ez az én beleegyezésemmel történt.

— De... hogy voltál képes... az Istenért? — Mert azt a kellemetlen cikket Kürthy Balázs írta. Akkor néhány hónapra itthon volt; ingerülttette tette a sok komédia... hisz a lap díszítési része, a képzőművészet s az egész Vajda-affer annyira nem az ő ügye volt, nem érdekelt, és kialsá miatt nem kaphatta rendes időben a kiáldott fizetését a lapnál; mert a Viktor budapesti ügyvivője akkor pár hónapon át nem adott pénzt (Viktor maga Kairóban

öreg akadémikusok véleményét kértdik meg a «Kultura» ifjonezai felől; mindig a melyiknek a verseskönyvét Olga éjjeliszekrényén lelik. Jó szerencse, hogy Kürthy nincs itthon; abban már hinni kezdenek... No, és a leány, szegényke, nagy, viharos igazi szerelmet áhit, vagy intenzív lelki együttét; múzsa akar lenni, hogy versciklusokat nevezzen el nevérol az irodalomtörténet vagy kiadájk egykor a szerelmesleveleit vastag kötetben. És hát ez még a milliokkal sem könnyű; csunya és bajtalan szegényke, de jó nő! A szobájától, a mit tervezel neki, el van ragadtatva különben. Hogy milyen intelligens bútorok!

— Örvendek! A szülői tudnillik nem szereték; lányosabbal gondoltak. Hogy a polozok sarkaiból s a szekákatakból is a fizikai érintetlenség merev kényelmetlensége szögleteskedjk ki. No jó, hát Olgát már tudom; most mondó a másikat, a kövéret! — Parlag Emma... hát ez egy nő, a ki «szobrol»; anyácskam (ő olyan jó és aldozat-kész) ül neki naponta a kertiház verandáján. Azt hiszem, átkozottul keveset tud; épen azért, kinjában úgynevezett «földényes» szegény. «Lenezi» a produktivitást, a dicsvágyat; a nagyság nem ezen múlik, azt mondja. Vigyázz, veled bizonyosan nyers és konfidens lesz egy-egy késületlen pillanatban; epés és kétségbeesett irigysége ütökkzik ki ebben. Ö érettségnek tartja ezt, világnézetnek, «sub specie aeternitatis» gondolkodásnak, mindent felülről le! Kifelé örök védelmi állásban; minden vélt kis malicziát rögtön, keményen vissza tud utasítani; ezt szeretném megtanulni tőle! De legfelül egy nagyon szomorú, ijedező, kores és reménytelen kis valaki rejtezőik...

— Azért tenyészted, mert szegény Viktor cousinomtól jött ide, azon-meleget; és halali akartam a fiúrol valamit. — Igaz, hát mi van vele? A «Kulturá»-val, mondják, gavallérosan bán. — Hogyne. Nagyon tisztességes öszszeggel rázta te őket, mikor elutána a huzakodást; ez rávall. Az újság mégis neki köszönheti, hogy megélt. Most Firenzében volt feléig Emma-val; furesa pár lehetett! Úgy látszik, ennek a nőnek a fanysága volt, a mi megfogta. «Női másom, lelkirokonom!» mondta neki. Aztán egyszer csak elküldte, mert kiderült, hogy Emma nem elég lelkiösmerelesen, értsd: nem hajszára pontosan, részletesen számolt be neki a «múltjára»-ról... Most valami orosz diáknőt szedett fel Svájcban, — azt mondja Emma, — egy forradalmi lelket, politikai száműzöttet, a ki folyton csalja, mindenkivel, de mindig apróra megmondja, sőt korrektilt előre bejelenti neki. — No, és te? Mit akartál azzal a cikkel... most jut eszembe; a «Kulturá»-ban bántottad, csúfoltad egyszer Vikort. Kicsit nagyon is... — Igen! — mondta Tekla halkabban és mintha gondolkodnék, tovább mondja-e? — Azt tulajdonképen nem én irtam. — Úgy emlékszem, a neved... — Persze!... A következő szám «Disputa» rovatában kiírták, hogy a névtelen cikkk tőlem való, hogy technikai hiba és a korrektor gondatlansága folytán került nyomdába, mielőtt a szerkesztők valamelyike is látta volna; hogy a felelősség és hibáért engem illet, én pedig mindent visszavonok, megmondatlanságából, idegesen irtam, stb. Ez az én beleegyezésemmel történt.

— De... hogy voltál képes... az Istenért? — Mert azt a kellemetlen cikket Kürthy Balázs írta. Akkor néhány hónapra itthon volt; ingerülttette tette a sok komédia... hisz a lap díszítési része, a képzőművészet s az egész Vajda-affer annyira nem az ő ügye volt, nem érdekelt, és kialsá miatt nem kaphatta rendes időben a kiáldott fizetését a lapnál; mert a Viktor budapesti ügyvivője akkor pár hónapon át nem adott pénzt (Viktor maga Kairóban

járt)... És hát Kürthy nem is volt józan, valami nagy lumpolás után, hajnali, keserű kedvben, egy kávéház márványasztalán írkafta és a piccolo-fúval egyenesen a nyomdába küldte. — Hallatlan! — Mit botránkozol? Istenem, hiszen a te fajtád, szegrol-végrol valahogy még rokonod is, valami Rosztoky dedányátok révén; egyszer említette. Szóval... neked nem lehet újság, hogy a férfiak isznak. — Azért utalom épen! Sok részeg embert láttam gyerekkoromban. — En nem!... És a nagy ember ebben is más... legalább is a belső indítója. Az ő felesül, szük, magyar korlátok közt szorongó zsenijének mámor kell, vasos, durva, paraszti morkotikum; ő belőle az alkohol is a legmagasabb, leggyönyörűbb lirai extázist váltja ki; ilyenkor egynek érzi magát a fajával, melynek sorsát sorsával is példázza; a tehetetlenséget, a tüzes, pusztai csikó-lélek kinjárt, ha kipányvázza a magyar sors, tespedő, koldus kis ország élete, multja, átka... a miért inni kell parasztoknak, úrnak, — legalább szilajul, szépen, színesen tönkremenni... — És ti — pénzgűjtő, okos apák gazdag gyermekei, a kik józanságot meg rendet láttatok otthon, — úgy gyönyörködtek ebben, mint valami ezirkuszi komédiában. Készek vagytok kitarítani, hogy tanulásos szórazokással szolgálgjón; így pusztul egy éheltetlen fajta! Megjárnatok, ha nem is pusztulna el! — Minden erőnkkel azon vagyunk, hogy vérkeveredéssel segítsünk a baján.

— Bolond! — Jaj, de széphangú a nevetésed! Te!... — Na jó, — hisz én nem értek a ti dolgokhoz; úgy érzem, minden, a mit fontosnak mondtok, inkább a beszéd, az elmélet meg szép versek kedvéért van úgy... De azt a cikket én még a költszetből sem vállaltam volna! — Kürthy Balázs harmadnap megátogatott, hogy megköszönje... Két esztendeig vártam rá ismeretlenül. — Oh, úgy? Akkor hát... Gyerekmek, nem adnád idebb azt a hajketfét! — Tessék!... Ajjaj! Igen, — mondj már valamit magadról is, Éva! Külföldi sikereid... — Pénz után jártam. Tudod, nagyon kicsi a tőkém. Mióta a «Kulturá»-tok nem gyöz rajzokat fizetni és felhagyott jóformán a képzőművészettel, próbálom kellett valamit. Pusztán a Pirkler Mónika boltján nem élhet az ember. Most szerződéssem van a «Jugend»-dal elég tisztességes öszszegig. — Ezt olvastam, — nagyon, nagyon büszke vagyok rád! És mindenképen úgy meglevevültél, kiszinesedtél, Éva! Mikor megismertelek, valahogy fásabb voltál; akkor sohase hallottalak így nevetni, mint az előbb. — Közétek batorodtam! Azonkívül, úgy hiszem, ez az eredeti formám; ilyesféle voltam azelőtt is; de ép akkoriban rossz időm járt, el voltam gémberedve kicsit. — Férfi cselekedte? — Olyasmi!... Tetszik neked ez a csipkegallér? — Pompás! Ó-hollandi formák, talentumos utánköltés! — Most csemetnek vacsorához!... Éva a háziasszony jobbán üt, halkan beszélgett vele és diszkrejt, egyszerű lényében gyönyörködött. «Azelőtt, — mesélte könnyed mosolylyal az ötvenkörüli, szép, nyugodt matróna, — fiatalabb koromban szorgalmasan visszaadtam a környékbeli mágnások vizitjeit. Érdekelt a lényük, gondolkozásuk, elvégre egy más kaszt; és a terítés, felszolgálás dolgában is szerettem el-lesni, tanulni egyetmást náluk. Most már nagyon öregzem, szeretem a kényelmet, a magányt, egy jó könyvvel és azokat az embereket, a kiket a leányom szeret. De azt nehezen fogom elviselni, ha Teklá, a hogy készül, hosszabb időre külföldre utazik az öszszel. Ó az egyetlenem. De hát tanulni

bükhöz hunyászkodni: ez a sorsuk!... És még a legkülönb, legfinomabb nő is mennyire tudja a módját, hogy visszaéljen ezzel a hatalmával a szerelemben. Megkönyörögteni, megvártni a férfit jól, megalázní és egerterő nagy áldozatnak tüntetni fele dolgot; mártírnak mutatkozni és mindenért a másikat tenni felelőssé! Lehet, hogy ezért a sok méltatlanságot áll bosszút a férfi azután!... — Szegény anyám te! — sohajtott idősebbik fia komikus fájdalommal. — Széjjelrepegetnek feministá barátid, ha ilyeneket fogsz mondani a gyűléseiken! — Hja, hiába! — folytatta Szórény Tekla szándékosan köznapni felneveléssel. — «Az a kutya férfitermészet!», a hogy a mi kicsokisunk mondja. Igaz, Évám, azt meghódítottad! «Jött most egy új vendég, — azt mondja, (Margittól tudom) — annak olyan szeme van, a teremtit, három hélig lennék juhaskutya érte!» — Igen, 'isz nem is tehetnek ők a rosszaságukról; akarnának, szegények, tisztességesek lenni, igazak ebben is, asszonyodolgan; de hát nem lehet! A szerelem hibája inkább, mint az övök. — Mit szólsz hozzá, te freudista? — fogta vállon Máté Feri az öcsését.

— Először is tudnom kellene, mit értenek «rosszaság»-on? — esett bele Jani mindjárt tudományos hangnemébe. Az állat simogatta, mintha szakállá lenne s a balkeze újjával ka-the-drás, magyarázó mozdulatokat csinált. — A hütlenség, az kérem nem olyan egyszerű! De ebben is része lehet a nő hatalma elleni, ösztönös lázongásnak, a kiszoritási tendenciának, függetlenségi próbának. A szülok iránti ellenézés, a «Gegenwater-trieb» is így készlet eltávolodásra; önálló, külön útra téérés. A hütlenség hajlam tulajdonképen egy a többi olyan iránynyal, mely legzsarnokibb ösztönünk ellen indít, azt kicsinybevetetni, jelentőségét negálni hajt. Mert nemcsak a «továbbmenés», a csapodárság szexuális hajlam; a hü lenni kívánás épen úgy az; és egyik sem elsődleges. Sőt ide tartozik mind e hajlamok elrejtésének, le-zsorításának vágya épen úgy; a társadalmi illemért, a konvenczió. Paraszt vagy közönséges embernél például úgyszólván illemszabály, hogy mások előtt durván, megvetőn, közönyösen beszéljen a feleségével; s az asszony nem is veszi nagyon szívére. Hallgatag megegyezésel tudják, hogy «szöméremből» törtenik ez; mert röstelli mások elé vinni rabsága béklyóit, a nagy kööttséget, férfiu ráutaltságot az asszonyra. A többiek mind elérték ezt, mint a hogy azt is tudják, hogy a verés, verekedés például fizikai intimitást, bensőséget jelent köztük.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

— Azt hiszem, — tűnődött Tekla, — az ilyen durván, harsányan aktív tett, mint a testi megbántás, legföljebb eredménye vagy önkéntelen, ideges kifejezése, de soha oka nem lehet két ember viszonya megváltozásának. Én is elképezelem, hogy megverne az, a kit szeretek és nem haragudnám meg nagyon érte. — A mennyiben a «tett»-ek általában nem sokat jelentenek! — helyeselte Margot anya.

LAURA ELMENT.

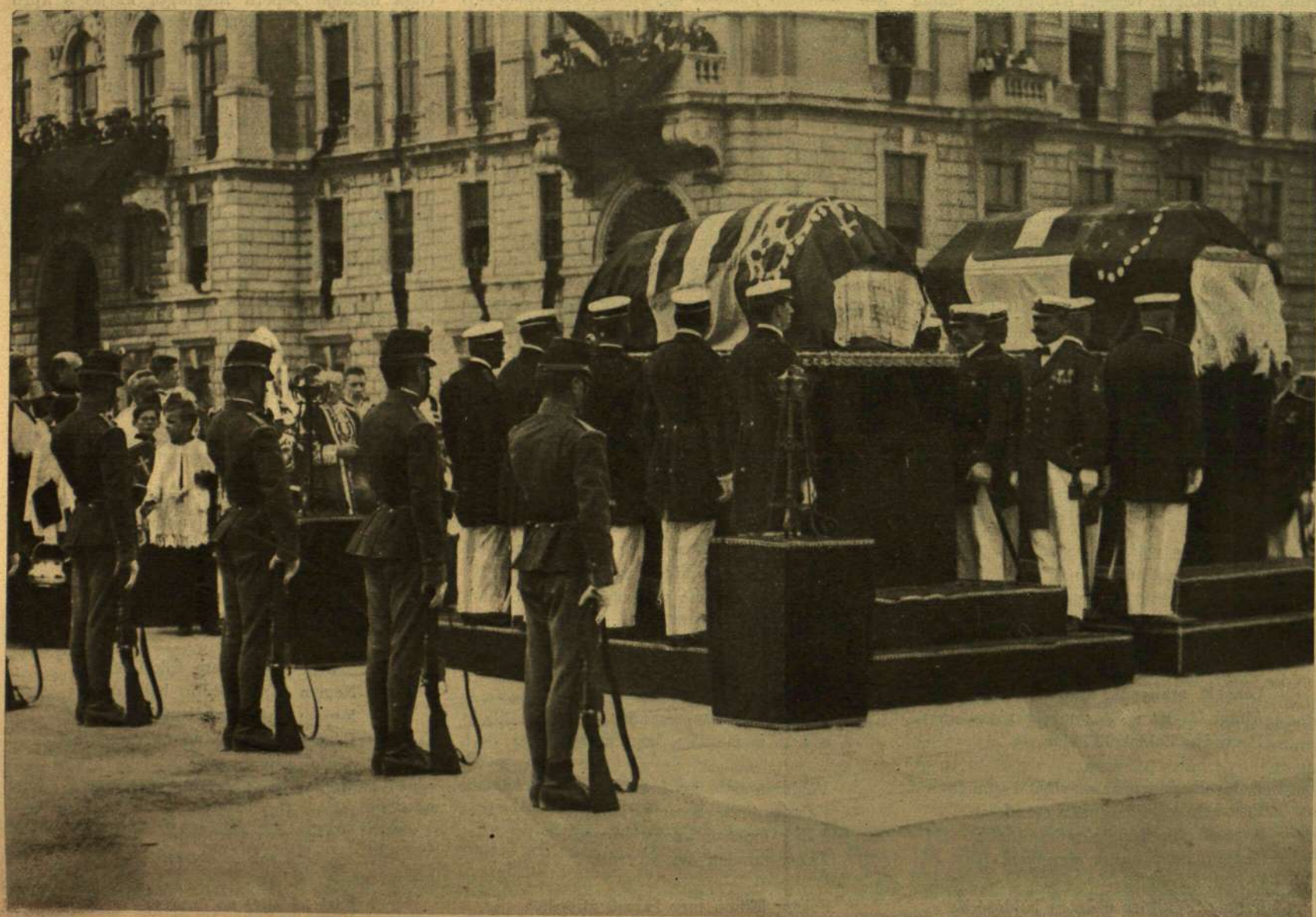
Utolsó nap volt. Laura hajába búcsú-virágot tűzött már az alkonoy. Lelkemre ráhullt a szörnyű hiába. És sápadt márvány lett az arczom. Laura halkan dúdolt. Ringatózva Lengett, aranypók, aranyfonalán. Almai fátylát szőtte; mig a rózsza Hervadva haldokolt haján. A távolban egy nagy, sötét hajónak Füst-kendője lobog már csöndesen. A parki fák tisztelőre hajolnak; Tudják, hogy Laura elmegy. Tenger! Vigyázz e drága bujdosóra; Ha majd roppant kórada fölveszed: Ringasd hajóját boldog álmodóra. Ringasd, mint édes gyermeked.

IMMORTALE IECUR...

Majd nemek elpanaszlom: hogy szerettem! Nincs arra szó, nincs arra fogalom. Halál és szerelem voltunk mi ketten, Gyönyörűség és fájdalom. ... Kabátját még föladtam rá, s kalapján Fekete fátylát redőbe szedtem. Remegett kezem derékóve csattján. S nem is álmodta, hogy szerettem. Vidáman tette kis kezét kezembe, Kalapja tolla arczomra lehült: Akkor lopózott könny szemembe, Akkor minden úgy elborult. Sokáig láttam még karcsú virágát Suhanót termékened. Ment a parton... Utolsó nap volt. Lelkem ifúságát Siratta... Lassan ránk borult az alkonoy. Oláh Gábor. Férget aggály, kétely-métely, Késő bánat, ebi gond, Kétségnél kinosb reménynyel Mennyi ront, és mennyi bont! S nem száll nálam áldott Múza, Nem a bjt enyhítni báj: Napom űnt munkában húzva Kétszer fáj az, a mi fáj. Májam, mint a Titán mája Rágra újul végtelen S a remény parodiája Viszkető sok kételyem. Égek! olajjal ne öntőzz Hangy el, fásasztó remény! Hűsben: hálóból varrt kőntös; Hőben: sósvizes edény! Babits Mihály.

VIRIBUSZ UNITIS HADIHAJÓRÓL BÁRKÁN HOZZÁK A KOPORSÓKAT A PARTRA.

BESZENTELÉS A PIAZZA GRANDÉN.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG ÉS NEJE TEMETÉSE. — Gyászszertartás Triestben.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG KOPORSÓJÁT A VASÚTHOZ VISZIK.

HOHENBERG HERCEGNŐ KOPORSÓJÁT A HALOTTAS KOCSIRA HELYEZIK.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG ÉS NEJE TEMETÉSE. — Gyászszertartás Triestben.

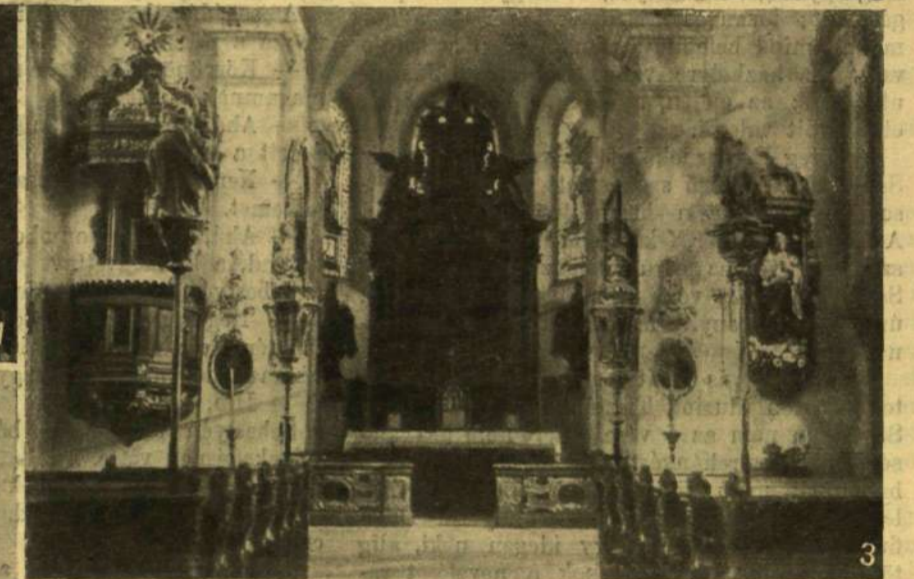

A TRÓNÖRÖKÖS PÁR ÁRVÁI A BÉCSI WESTBAHNHOFHOZ HAJTATNAK, HOGY ARTSTETTENBE UTAZZANAK A TEMETÉSRE.

KÁBOLY FERENCZ JÓZSEF TRÓNÖRÖKÖS ÉS NEJE, ZITA HERCEGNŐ A BURGBA INDULNAK A MEGGYILKOLT TRÓNÖRÖKÖS PÁR HAMVAINAK BESZENTELÉSÉHEZ.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG ÉS NEJE TEMETÉSE.

1. Az artstetteni templom. (Ez alatt van a trónörökös-pár sírboltja). — 2. Az artstetteni kastély. — 3. Az artstetteni templom belseje. — 4. A koporsók partraszállítása Triestben.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG ÉS NEJE TEMETÉSE.

BERGER ÉS VASHEGYI.

Elbeszélés. — Irta SZEMERE GYÖRGY.

A József-utca hosszú utca; vannak benne négyemeletes paloták és vannak benne földszintes viskók. A palotákban szegény gazdagok laknak, a viskókban gazdag koldusok, háztulajdonos kucsek húzzák meg magukat. Nyugodt emberi életig el valaki a József-utcában. Nagy ott a viharjárás, rév meg nincs sehol. Az erők bután pocékolják energiájukat, a gyöngök nem tudnak erőre kapni. Az emberek örökös visszavonásban élnek egymással és önmagukkal. Magyarok vannak, de idegenül érznek. Nagyravágyók és kicsitvevők. Tulókok és kishitűek. Vagy nagylelkűek és boszúállóak. Egyben és egyszerre. Harmonia nincs sehol, az elemek mind összeközelegnek a komédiává puffannak vagy tragédiává tornyosulnak. Az utcának van aszfaltja, de nincs fundamentuma; a magyar nemzeti társadalom találó torzképe a József-utca társadalma idegen szellemével és eredendő magyar bűnével . . .

Ez előtt harminczöt estendővel (a mikor még homokbucka volt a József-utca fele) halt meg az öreg Berger kovács, a ki arról volt nevezetes, hogy életében tizenkétezer lovat patkolt meg egymaga. Németajkú, de magyarszívű polgár volt; józan és becsületes. Szerette a homokot, mind belelőte a pénzt; szerzett belőle vagy tíz házhelyre valót. De csak a József-utcában: az elején, a végén, ott a hol éppen eladót volt valami.

Az öreg Bergernek két fia volt: Lőrincz és Sebestyén. Az első szakasztott az apja, a második senkire sem hasonlított a családban. A Bergerek szikár, fekete emberek voltak, apró szeműek, tömpe orrúak, igazi munkásfajta; Sebestyén szőke volt, finom nyulánk terméti, úrforma tágranyit nagy szeménél s sasornánál fogva is.

Berger Mátvás pozitív ember léte megvetett minden illuziót. Tisztában volt vele, hogy Sebestyén nem az ő vére. Azért nem tett feleségének szemrehányást, megbocsátotta neki a ballépését, mert különben derék asszony volt, lelkének, törekvéseinek hű osztályosa. De a fiúval sem érezte, hogy idegen neki, alig több egy ismerősnél, a kinek a nevelését rábízta a Gondviselés.

Leikiismeretes ember volt az öreg, azt a munkát, a mivel maga Isten látta el, ép oly körültekintéssel és gondtal látta el, mint az emberek megbízását. Lőrinczet, a keményinű csikaszgyereket befogta a műhelyébe, mihelyt elvégezte az elemi iskolát, Sebestyént ellenben beírta a gimnáziumba. Okát is adta, hogy miért tesz különbséget a fiai között.

— Te, Lőrincz, szeretted a vasat és a markod elbírt a pörölyt; te itt leszel boldog a műhelyben, gazdag leszel, mert becsületes és erős vagy; téged ellenben, Sebestyén, — fordult kisebbik fiához, — úrnak szánt a Sors, hát úr leszel; a módos megadom hozzá, kineveltetlek, finom ruhában járhatok, a többi a te dolgod. Csak arra figyelmeztetek, hogy úrnak lenni igen nehéz . . .

Lőrincz huszonnégy éves volt, mikor az apja meghalt, Sebestyén huszonkettő. A kovácslegény folytatta atyja üzletét, az úri tanulmányait . . . Eltelt három esztendő. Lőrincz megházasodott ezalatt, egy gazdag mészáros lányát vette el, Sebestyén letette a doktorátust, segédfogalmazó lett a honvédelmi miniszteriumban, ezilinderben és szmokingban járt s a méltóságos urak lányával zsurozott. A nevét is kicserélte rangosabbra; ötven krajczárért megengedte neki a belügyminiszter, hogy Vashegyi Sebőnek hívassa magát . . .

A József-utca pedig épült bomlottul. A telkek ára megkétszereződött egy félév alatt, a másik félévben megtriplázálódott.

Lőrincz kovács csak kalapált, vasalt, nem törődött a homokkal, a mit arannyal szórt be a Fejlődés szelleme; Sebestyén ellenben ott fenn a miniszteriumban s amott lent a kaszinó kártyasztalok ütvésztojében egyebre sem gondolt, mint hogy megnyissa a rejtelmes bányát, a mit apja rája hagyott . . .

Egy nap ezer forintot vesztett bakjkátékban. Beállított Lőrinczéhez.

— Testvér, bajba kerültem.

A fiatal kovács letette a pörölyt.
— No, mi baj, mi baj? — kérdezte nyugodtan. — Ha lehet, segítsek rajtad.
— Lehet; kölcsönözzél ezer forintot.
Még csak a szemhéja se rezdült meg az iparosnak, bólintott.

— Jól van, jól van, menjünk a takarékpénztárba . . .
Sebestyén átvette a pénzt s megcsókolta a bátyját.

— Jó fiú vagy, Lőrincz, köszönöm.
— Pah, — háritotta el magától öccsese hárláját a kovácsmester. — Testvérem vagy, punktum.

A testvérek ezután egy évig nem találkoztak. Lőrincz kétszer kereste öccsét a lakásán, de egyszer sem nyert feleletést, pedig otthon volt az öcs mindannyiszor, hallotta a hangját. Azért nem neheztelt rá.

— Pah, — dörmögte magában, — biztosan az az ezer forint felszeyezi, a mit nem tud megadni. Szegény fiú . . .

A szegény fiú egy év leteltével végre ismét beköszöntött Lőrinczhez.

— Bátyuska, meghoztam az ezer forintodat. Bátyuska alig tudta öccséről levenni szemét. Olyan elegáns volt, csupa kedvség, friss előkelő báj. A büszkeségtől és hálától megdagadt a szíve. Megelőtte Sebestyént:

— Vedd vissza a pénzt, neked jobbba kell. A segédfogalmazó elpirult és nem vette vissza a pénzt.

— Köszönöm, Lenczikem, van most pénzem magamnak is elég . . .

— Ah, ah, biztosan előléptél, — örvendezett a Kovács.

— Nem léptem elő, csak eladtam az egyik telkemet.

— Ah, ah, a homokot . . . Ki volt az a bolond, a ki megvette?

— Sebestyén kitérőleg válaszolt.

— Negyvenezer forintot kaptam a hatos számért, eladom a többi is, a kilenczest, a huszast meg a harminczegyest.

— Hm, hm . . .
Sebestyén félreértette bátyja hümmögését. Irigykedésnek vette.

— Csak olyan értékesek a te telkeid is, — magyarázta, — ha akarod, egyszeribe gazdag ember lehetsz.

A kovács csak csóválta a fejét.

— Milyen gazdag? — kérdezte csupa kíváncsiságból, csöppet sem kapzi módra.

— Kétszázötven-hatvan ezer forintra szereshek neked vevőt . . .

Lőrincz elnevette magát jóízűen, vaskosan.

— Na hát annyiért odaadom.

Sebestyén egy hét alatt eladta a bátyja és a maga telkeit egy millióért. Kétszázötvenzert kifizetett belőle a testvérenek, a többiből házat vett és papirokat. Hátat fordított a miniszteriumnak és megházasodott. Rangosan pedig. Bárónét vett el. Szépet, kaczerát, kirakatba valót. Nagy házat vitt és nagyban játszott. A börszen is a zöld posztón is. Még pedig szerencsével mindenütt. Megválasztatta magát képviselőnek, hogy tegezdhessék az excellenciás urakkal s megvendéghesse az osztrák delegátus urakat. Aggasztó simasággal emelkedett a magasabb régiókba, a nélkül, hogy elszédült volna. Divatemberré nőtt, a Kaszinó bezenével tisztelte meg. Pipsinek hívták az urak.

Vashegyi Sebő nem volt rossz ember, semmilyen ember sem volt. Nem gondolkodott, nem érzett, csak élt. Skrupulus nélkül fogadta el azt, a mit a Sors adott neki. Azt hitte, ingyen adja. Gondtalanul élvezte az ajándékot s ahhoz alkalmazkodott. Czimert nyomatott a látogatójegyre s inasai rézombjára, pedig nem is igen akart csálni; csak éppen azt tartotta, hogy ez így stilszerű, gazdaságának s előkelő pozíciójának fogva. Lassacskán szinte megfelejtkezett a származásáról. Bizonyára nagy zavarba jött volna, ha például Lőrincz váratlanul betoppan vala a palotájába s testvéreknél szóltja őt.

Ennek a veszedelemnek pár évig nem volt Sebő kitéve. Igen tapintatos ember volt Lőrincz: jól tudta, hogy neki, az egyszerű mesterembernek nem illik úri társaságba betolakodnia. Csöppet sem vette rossz néven az öccsének, hogy az esküvőjére nem hívta meg s feléje sem nézett, mióta Isten felvitte a dol-

gát. Azért még jó testvér lehet, — vélte, — ha bajba kerülne, bizonyára segítene rajta.

Persze eleinte szó sem lehetett arról, hogy a gazdag, szorgalmas iparos bajba kerüljön. De egyszer elkövetkezett annak az ideje is.

Lőrinczet rábeszélte valami lelkiismeretlen gazember, a milyen százával járkál szabadon Budapest aszfaltján, — egy káváhízi lump addig rágta a derék kovácsmester fület, miglen rávette, hogy kibővítsé műhelyét s heverő tőkéjéből szeggyarátt létesítsen részvénytársasági alapon. A részvénytársaság aztán ellopta a Lőrincz 250,000 forintját az utolsó garasig, még a műhelyéből is kiborította szegényt.

Az egészséges pompás férfi nem esett kétségbe . . . Új műhelyt fog felszerelni s egyszerűen folytatja, a hol elhagyta, mikor még megvolt a homokja, a mi semmi hasznót nem hajtott neki. Egy kis szédülés volt az egész katasztrófa, megrázta hatalmas vállát s ismét talpra állt. A beruházáshoz mindössze három ezer forintra van szüksége; nem is pénz, Sebestyénnek csak a mellényzsebébe kell érte nyúlnia. Három év alatt úgy letörleszti az adósságát, mint a füst.

Lőrincz már felvette ünneplőjét, hogy felkeresse öccsét a palotájában, de aztán egyebet gondolt. Azt, hogy megteszi egy levél is. Mit felszeyezze előkelő úrócsesét, sógornőjét, a bárónét iromba jelenlétével.

Megírta a levelet. Postafordultával megkapta rá a választ. Pénzeslevél volt, de nem három-ezer forint volt benne, csak ezer. Ez ezek a sorok:

«Kedves Lőrincz! Nincs jogom neked szemrehányást tenni, de azért nem hallgatom el teljesen a véleményemet. En megnégyeztettem a vagyonomat, te elköltötted. Könnyelmű voltál. Nem tagadlak meg, mert egyszer te is kifizetted engem, — ezer forintot küldök neked (te is annyit adtál) s egyben egy tanácsot is szolgálok: Ki-ki addig nyujtozkodjék, a meddig a takarója ér. — Öszinte testvéred,
Vashegyi Sebő.»

Ime, így intézte el az előkelő parvenű saját testvérét, a kitől telkei eladásakor 250,000 forintot lopott . . .

Vas volt a kovácsmester hite, de úgy megrendült testvére levelétől, hogy utána ment a szíve is.
— Ez nem testvér, — panaszkolta a feleségének, — nem ember ez, csak egy hitvány kutya.

Vissza akarta küldeni a Sebestyén ezer forintját, de az asszony józanabb volt, lebeszélte a szándékáról.

— Ez is jobb, mint a semmi, kezdeni kell valamit, mert a gyerekek nem éhezhetnek.

A gyermekek csakugyan nem éhezhetnek! . . . Lőrincz bejárta a várost, hogy megkerítse az üzlete folytatásához szükséges kétezer forintot. Nem találta meg sehol. Leszádíták, a kik megcsalták; a kikkel jót tett, megszöktek előle.

Lőrincz két hétig kereskedett eredmény nélkül. Könyörgött, fenyegetett, megalázta magát. Estéknél holtfáradtan érkezett haza. S kiterjesztette testvéréről táplált véleményét az egész városra, a piszkos társadalomra, a mi nem bízik az ő becsületében s szorgalmában.

— Kuttyák ezek mind! — átkozódott a felesége előtt. — Elköltözökünk innen oda, a hol az emberekben még van becsület.

Felesége, az okos polgárasszony csititgatta, korholta, becézte.

— Ne izélj Lőrincz, te bizonyosan rosszul csináltad . . . Azért mert te arany vagy, még nem követelheted az emberektől, hogy ők is olyanok legyenek, mint az arany . . . Tudni kell lélni is, — vélte a hű asszony. — meglátod, majd szerzek én neked kétezer forintot két nap alatt . . .

A vasember el volt fásulva. Azt se kérdezte asszonyától, hogy akarja csinálni, csak ráhagyta.

— Jól van, hát szerezz.

. . . Mészáros kisasszony volt Lőrinczné, csinos, üde menyecske lett belőle, értett az öltözködéshöz is, ha parádéba vágta magát, össze lehetett volna egy nagyságos asszonnyal téveszteni.

Lizi asszony magára vette legszebb ruháját és beállított a Vashegyi-palotába. A portás bókkolt neki, mint akármelyik grófnének.

— A nagyságos urat keresem.
Ez már szegett ütött a kővér eseléd fejébe.

Jóralvaló dáma nem a nagyságos urat szokta keresni, hanem a méltóságos asszonyt.

— A nagyságos úr, — mondta, — nem fogad náket a palotában.

— Hol?

A portás vállaltvont s szemtelenül vigyorgott. — Próbálja meg nagysád, a kaszinóban talán . . .

Lizi megmagyaráztatta magának, hogy hol van a kaszinó s mikor található ott a sógora. Haza se ment addig, mig nem beszélt Sebestyénnel, a kit sikerült a kaszinóban meglepnie.

A finom úr az idegen-szobában fogadta sógorasszonyát. Nem ismerte meg. Csak azt látta mindjárt, hogy egy kívánatos szép asszonnyal áll szemközt.

Sebő nem vette meg a szerelmi kalandokat, igen nyájasan beszélt Lizivel abban a hitben, hogy az a nő, a ki a kaszinóba jár utána, csak holmi ledér hölgyecske lehet.

Majd hanyattestett, midőn sógornője felismerette magát.

— Az Istenért, — hebegte, — mit keres maga itt?

— A portás ide utasított.

— Tudta, hogy kicsoda?

— Nem mondtam meg, — válaszolt a szép asszony hidegen, — mert tudtam, hogy szégyell bennünket.

Lizi fejtét találta a szöveget. Megkönnyebbülten lélekelt fel.

— Okosan tette, — mondta szemérmetlenül, — testvér, testvér, — de mi ketten igen messze estünk egymástól.

A polgárasszony lesütötte szemét. Még csak nem is igen háborgott a vére. Csendesen, szérényen mondta:

— Belátom, nagyságos uram; nem is igen tolokadtam volna, ha rá nem visz a szükség, de egy anya mindenre képes, ha gyermekeit az éhség veszedelme fenyegeti.

Megesurrant a szeme, csöndesen kokozott. Sebestyén nem volt rossz ember, semmilyen ember sem volt. Az asszony könnyei égették a szívét, szavai izgatták érzeit. Egy anya mindenre képes! . . . Vajjon csakugyan mindenre képes-e? . . .

— Ne sirjon sógorasszony, — csitította s reszkető kezével megsimogatta illatos, fényes haját.

Egyszerű polgárasszony volt Lőrinczné, nem ütött úri sógora kezére . . . A karját sem fejtette le a válláról, derekáról . . .

Egy szó mint száz, Lizi megmutatta az úrnak, hogy tud kérni; a kaszinó különszobájából hazavitte az üzlet folytatásához szükséges

2000 forintot. Egyetlen arczizma se rezdült meg, még a szemérem pirja sem hajnalott az arczán, midőn beszámolt az urának.

— Elhoztam a kétezer forintot a testvéredtől, a ki nem is olyan rossz ember, csak olyan, mint a többi urak.

. . . És a kovácsmester tovább kalapált, vasmarika nyígében duhogott a pöröly, rengett, szikrázott az izzó vas. Az akaratér és becsület visszacsikarta a Sorstól a gazemberek kezén elúszott jóletét. Két év alatt visszafizette Lőrincz öccsének a tartozását. S annak öröme olyan áldomást csapott, hogy hire járt a Ferencvárosban is. Megelőlte a feleségét.

— Asszony, most már végkép elfelejtetjük azt az urat. Semmi közünk többé hozzá.

Lizi igen zokogott az ura hatalmas, örvényes keblén. Volt miért. A legkisebb fia, az egy éves, szőke volt és sasorru, az ura nagyon jól tudhatta, hogy nem az övé, azt is, hogy kié. És ime még csak szemrehányást sem tett neki a nagylelkű, hős ember; inkább még azon volt, hogy megnyugtassa a lelkiismeretét.

— Igen, igen, — hüppögte az asszony, — felejtjük el azt az embert, a gyerekek sohase tudják meg, hogy nagybátyjuk van . . .

Ugy lón.

Berger Gyurka és Vashegyi Aladár egy osztályba jártak a református gimnáziumba. Amaz tömzsi fekete csikaszgyerek volt és úgy tanult, mint a karikacsapás; emez nyulánk, szőke lingo, finom leányos s leczkétjé sohasem tanulta meg. Azért ő volt az osztályban a legdőlősebb gyerek. Ok nélkül belekötött tanuló-társai, verte a gyöngébbeket. Egyszer meg akarta ütni Berger Gyurkát is. De pöruljárt ezúttal. A vasember fia úgy föltövön találta sújtani, hogy egy hétig nyomta az ágyát.

Nagyságos Várhegyi Sebő úr elégtételt kért a tanár uraktól a fián esett sérelemért, azt követelte tőlük, hogy csapják ki a bántalmazóját . . . Am mikor megtudta, hogy kicsoda Berger Gyurka, egyszerre visszakapált.

— Hagyják a tanár urak . . . megbocsátunk a rossz fiúnak.

Sebestyén félt a testvérétől. És minden piszkos terhet nem bírt el még az ő lelkiismerete sem. Megtagadta a testvérét, ellopta vagyona felét, bepizskolta családi életét — s még a fia pályáját is elvágyta azonfelül! Nem, ezt még sem teheti. Először életében gondolt arra, hogy van Nemezis is.

Többet aztán sohasem gondolt rá. Élte a maga sivár fényes életét, nagy hozzáértéssel,

Fortuna szekere soha egyet sem dőcczcent alatta, a Sors kiválasztotta volt. Kellemes, aethetikus volt a halála is. Ötvenöt éves korában szívizélhűdés érte. Vigán feküdt le hajnalban s nem kelt fel többé. Három milliót hagyott a fiára.

Az öreg Lőrincz kovács ma is él és ma is kalapál. Egészséges, mint a makk. S boldog a fiában. Gyurkából építészmérnököt nevelt. Egy kis baja mégis volt épen eme Gyurkával. Úrgyűlölő volt a fiú, holott eme csodálatos ösztöne igen ártott a pályájának. De nem lehetett rajta segíteni.

Egyszer odáig ragadta Gyurkát a szenvedélye, hogy tettlegességet követett el régi gyermekori bajtársa Vashegyi Aladár, a mivel véletlenül találkozott az utcán s a ki szóval megsértette őt. Párbaj lett a vége.

Berger György keresztüllőtte a Vashegyi Aladár tüdejét.

Lőrincz, az apa igen megharagudott a fiára, de azt, hogy kit lött meg, nem árulta el neki. Csak ennyit mondott:

— Mit párbajzol te, mint az urak, az nem neked való! Verd meg, a ki bánt, de ne lövöldözz rea . . .

Aladár szerencsésen fölöpült. A lelkiismeretében megilletelt Gyurka mindennap meglátogatta betegágyánál. És váltig kérte a bocsánatát.

— Bocsásson meg, nagyságos uram, nem akartam, nem akartam . . .

Aladár megbocsátott neki s mikor felöpült, palotát épített vele . . .

Az öreg Lőrincz nagyot nézett, midőn megtudta az újságot.

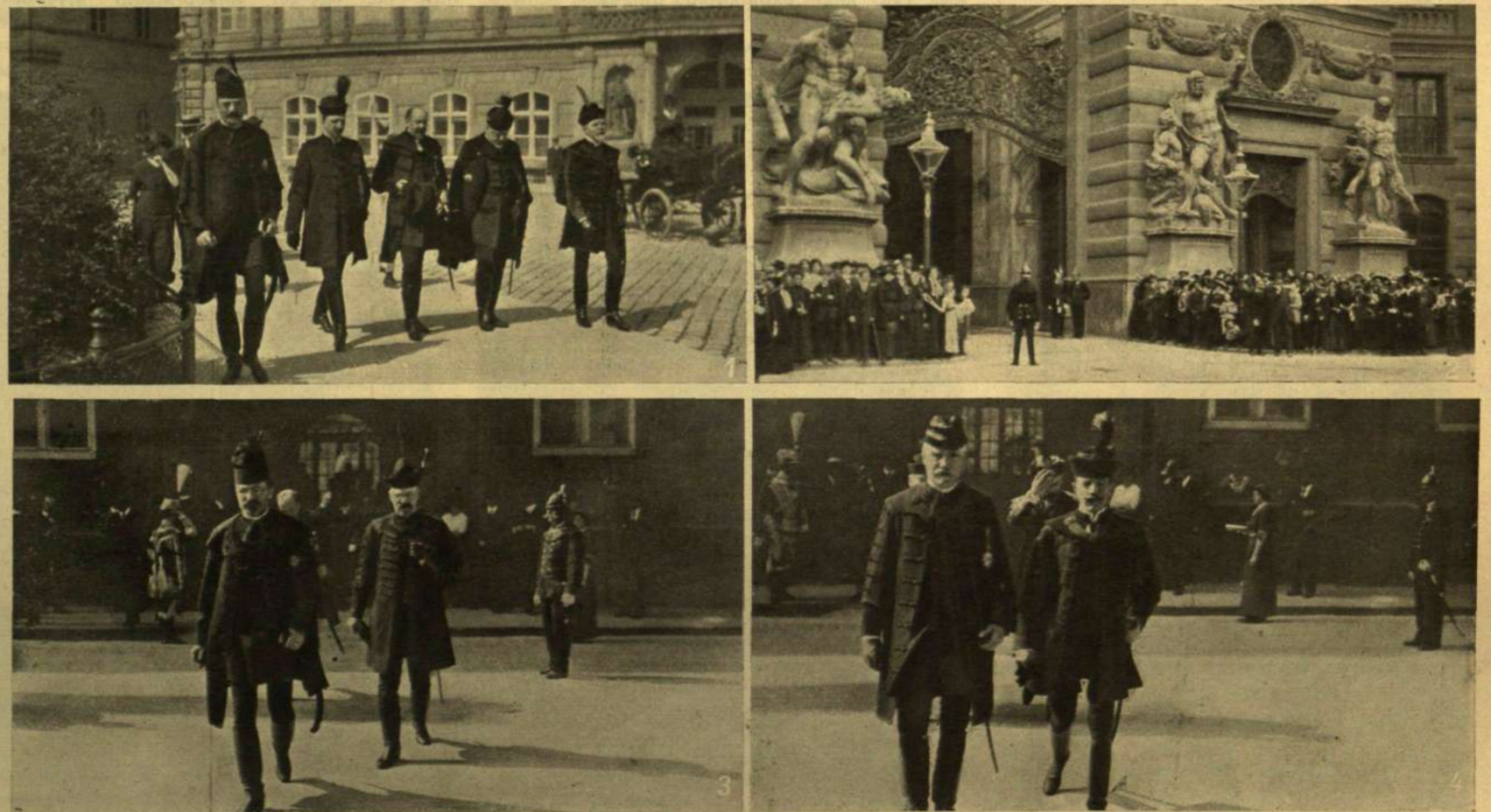
— Ládd-e fiam, — mondta, — az urak sem mind rossz emberek.

*
A József-utca hosszú utca. Vannak benne négyemeletes házak és vannak benne földszintes viskók. Ott lakik most az elején fényben, pompában Vashegyi Aladár, a nagytökés, a végén meg az önépítette bérház harmadik emeletén Berger György, a mérnök. Rengeteg távol vannak egymástól. Pedig lehetnének egész közel is. Csakhogy a József-utcában nincs harmonia sehol, az elemek mind összeközelegnek s komédiává puffannak vagy tragédiává tornyosulnak.

A József-utcában. És mindenütt Budapestén.

Az utcának van aszfaltja, de nincs fundamentuma. A társadalmakban nincsenek családok. A családok kiint laknak a mezőkön, a hú-

muszon.

1. Gróf Tisza István, báró Skerlecz Emil, gróf Pejachevich Tivadár, báró Burián István és Balogh Jenő. — 2. Közönség a Burg kapuja előtt. — 3. Gróf Tisza István miniszterelnök és Jankovich Béla kultuszminiszter. — 4. Báró Jósika Samu a főrendiház elnöke és Beóthy Pál a képviselőház elnöke. (Az 1., 3. és 4. számú felvétel a bécsi magyar ház előtt készült a beszenteléshez menetkor.)

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCZEG ÉS NEJE TEMETÉSE.

J. B. mester: Bacchus diadalmenete.

A NÉMET KISMESTEREK KIÁLLÍTÁSA A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN.

A grafika barátainak ismét egy élvezetes kiállításal szolgál a Szépművészeti Múzeum, a német kismesterek rézmetszeteinek és karczainak gyűjteményével. Majdnem csupa kisméretű lapot tartalmaz, némelyikük alig terjedelmesebb egy-egy pénzdarabnál. Csodálatos szorgalommal vésett rajzcsokrák, melyek nem igen mutatnak nagy eltéréseket egymástól, olyanfajta, mintha nem különböző emberek, hanem egy nagy rézmetsző czéhnek lelke teremtetten volna meg őket. Nagyon figyelmes vizsgálódásra, különösen, ha az ember e rézmetszeten túl a művészek festményeire is gondol, sok mindenféle apró eltérést lehet Hans Sebald Beham, Barthel Beham, Georg Pencz, Heinrich Aldegrever, Albrecht Altorfer modora között találni, de ezek az eltérések csak csekélységek ahhoz az egységhez képest, mely mindnyájukat egybefoglalja.

Kismestereknek szokták ezt a társaságot nevezni, nemcsak azért, mert lapjaik csekélyke méretűek, hanem azért is, mert művészetüket apró regiszterűnek tartják a mellettük szerfelelt magosra kiszökkenő Dürer genialitása mellett. Kétségtelen az, hogy ezeknek az embereknek munkásságában még sok olyan elem is van, mely művészetüket iparszerűvé teszi, igaz, hogy egyéni invenció helyett sokszor csak a régebbi dolgok ismétlését tudják adni, bizonyos, hogy titáni küzdelem helyett munkájuk inkább csak szerető szorgalom gyümölcsét mutatja, de művészetüknek mégis számtalan olyan eleme van, a mely rokonszenvesé teszi elmaradottságukat és vonzóvá sokszor egyetlen természetességüket.

A régi élet az ó korokban már minden téren feloldódni kezdett s az új még nem tudott teljesen kibontakozni. A művészet is még erősen benne élt a középkorias formákban, de már dél felől megcsapta a megújulásnak szele. Mindenféle régies megkötöttség oldódni kezdett, új szabadságok születtek, új eszmé-

nyek kezdtek a régieket kiszorítani, de mindez még a megoldatlanság, a keveredés képét mutatja a kismesterek művészetében és nem a kifejlődését. Majdnem minden lapjuk valami morális tendenciájú dolog, valami szimbólum, vagy keresztény motívumoknak és klasszikus tradícióknak az a furcsa vegyülete, melyet ma már legtöbbször csak alapos kommentárokkal érthetünk meg. De ez a múltból átvett, legtöbbször sablonos témakör már egy frissen érzékelő, a maga szemével látó újjászülető emberiség megfigyelésével van kitöltve. Már nem schematicus testábrázolások és elvont figurák csoportosulnak valami magasztos jelenetű, hanem újra élő és élni kívánó figurák jelennek meg művészetükben. Elvész ugyan a magasztosság hangulata, háttérbe lép a nagygyá stilizálás vágya, de ezeknek helyén tömörkedő új érzékes megfigyelés foglalja el. Táncczó parasztok jelennek meg előttünk, az akkori katonaság, a mint löporos hordókat őriz, a zászlós, a dobos és a furulyás, egy háttal ülő kis gyermek a mint játszik, egy csomó táncczó pár, sőt azokon a képeken is, melyeknek témáit kötelességszerűen örökölték, mint a tékozló fiún, az olyanfajta allegoriákon, mint a Dialektika, Rhetorika, vagy a szent tárgyú ábrázolásokon is új és friss megfigyelésekkel töltik ki a régi kereteket. Szeretik a klasszikus témákat, Jupitert, Venust, Herkulest, vagy afféle szimbolikus dolgokat, mint a halál és a meztelen nők, mert az ilyeneken egy új gyönyörűségnek hódolhatnak, a meztelen emberi test ezernyi szépségének, melyet a középkori vallásosság megvetett.

Ez az összeszűrődő múlt és kibontakozóban álló jövő igazi középkorias agyafurtságú fantáziával párosul még bennük. Egyszerű nagyvonalu és lendületes szépségeket még nem igen ismernek, még nagyon is benne vannak a gótika ágasbogasságában. De sokszor megérik már, hogy szögletességük elsimul, hogy esetlenségük bájosághoz közeledik, mert sokkal inkább szeretnek már mosolyogni, mint bánkódni és töprengeni.

Ábrázolásmódjuk nem túlságosan ötletes,

nem egyéni, nem uttörő jelentőségű. Szívesen elkölcsönözgetnek egy-egy formát, kompozíciót vagy csak a részletek módját is Dürertől avagy az olaszoktól. Ilyenkor azután szerfelelt bájos ellentétek születtek, hiszen például Mantegna formáinak megkövesedett magasztosságával csak kevésbé harmonizált az ő friss és sokkal érettebb realizmusok.

Megnyerő módon kezdik szerepeltetni a tájat is rajzaikban, mert meglátszik ezeken, hogy rajzolóiknak a tájkép a maga százezernyi változatosságával már élvezetet okozott. Nem hatalmas nagysága kötötte le őket, hanem sokfélesége, melyen szerető aprólékosággal buvárokodott kíváncsi szemük. Ez az aprócska dolgoknak örülés tette aztán őket elsősorú ornamentikusokká is, a minek nagy hasznát vették iparművészeti tevékenységükben, a hol az új idők új ornamentális díszítményeket kívántak. A középkori formáknak a természeti elemeket szerfelelt átstilizáló díszítményei helyébe olyan ékítmények kezdenek lépni, melyekben az alkotó elem már nem annyira rabja a vonalnak, mint azelőtt, jobban megtartja azt a karakterét, melyet az életben viselt. Ilyen életelemekek felfedezésében pedig nagyon leleményesek voltak a német kismesterek, mint minden kor, mely az előtte élt generációk ornamentális formanyelvét áttörni kezd.

Technikájukba a rézkarcz még alig vonult be, egy-két tájképrajz kivételével majdnem kizárólagosan a rézmetszetet művelték, de már a metszet mindennemű fortélyának könnyű kezű mesterei. Technikájuk már nem lehetne még finomabb és tökéletesebb, pontosabb és szorgalmasabb. Vannak lapjaik, melyeket a mai ember szeme úgyszólván csak nagyító üveggel közelíthet meg, mert csak így élvezheti teljesen részleteik buja gazdagságát. De bármilyen aprólékosak is eszközeikben, szándékaik nem vesznek belé munkájukba, derült, mosolygós, esetlen életörömük, tétova állásuk egy régi és egy új világ között tisztán csendül ki kicsinyke rajzaikból.

Farkas Zoltán.

J. B. mester: Szüretelő gyerekek.

Pencz G.: Ónarczkép.

Beham B.: I. Ferdinánd.

Pencz G.: Felsőége arczképe.

Aldegrever H.: Márk evangalista.

Beham H. S.: A tékozló fiú.

Aldegrever: Táncz-sok.

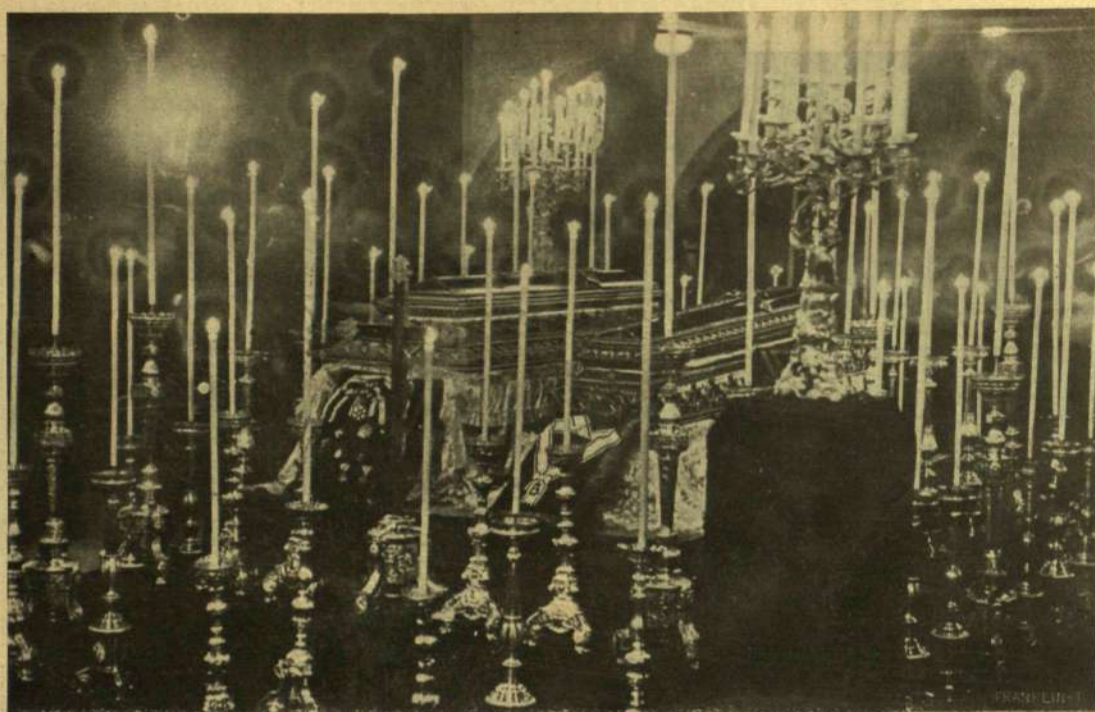
Altorfer A.: Szt. Jeromos.

Beham H. S.: A türelem.

Pencz G.: Thamiris.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS FŐHERCEG ÉS NEJE RAVATALA A BÉCSI BURG KÁPOLNÁJÁBAN.

A BÁNK-BÁN SZÁZ ÉVES.

A legmonumentálisabb magyar tragédia, a *Bánk-bán*, száz éves évfordulóhoz ért. Hogy e száz esztendő alatt, mely fogantatásától máig eltelt, «állóképességében», erejében és művészi aktualitásában, mit sem veszített, bizonyítja az a körülmény is, hogy pár nappal ezelőtt a parlamentben egy nagyobb felszólalás közepontjában volt s hogy a Nemzeti Színház új betanulására készül s 1917-ben az új Nemzeti Színházat is ezzel a darabbal fogják megnyitni. Egy kiváló költői talentum máig is frissen ható szelleme révén a *Bánk-bán* jelen van a legújabb idők érdeklődésében is s az évforduló fölött épen ezért nincs miért közömbösen napirendre térni. A magyar drámairodalomnak a történeti tragédiák terén a *Bánk-bán*hoz megközelítőleg sincs hasonló alkotása. 1814 tavaszán hirdette ki az Erdélyi Múzeum útján a kolozsvári mágness ifjak társasága a kolozsvári színház megnyitására adandó drámára a pályázatot.

A kolozsvári pályázatra vonatkozólag ifj. báró *Wesselényi* Miklósnak 1814 márcs. 14-én anyjához intézett következő sorai szolgálnak egyik forrásul:

«Mi ifjakul itt Kolozsvárt egybetettünk egy summát, mely praemiumul tétett annak, a ki legjobb magyar tragédiát fogja készíteni, e végre én most a többieknek is nevekben minden olyanabb magyar író meg fogok keresni, remélem, hogy igyekezetünk nem fog füstbe menni.»

A pályázat egy 700 és egy 300 forintos díjról szólt, *történelmi drámára*; feltételei, melyeket *Döbrentei* Gábor az Erdélyi Múzeum 1814. évi első füzetében közölt, ezek voltak:

1. a pályázi kívánók szeptember 1-ig jelentkezzenek.
2. a tárgy történeti vagy hősi legyen, hazai vagy idegen nemzet történetéből.

3. idegen kézzel, jellegével ellátva irassék.
4. határidő 1815 szeptember.

Katona József Pesten lakott és itt értesült az Erdélyi Múzeum révén a kolozsvári mágness ifjak pályáteleiről. A jogi tanfolyam elvégzése után 1813 aug. 22-én dabasi *Halász* Bálint pesti ügyvéd irodájába került, mint joggyakornok, 1814-ben hitese jegyző lett s 1816-ban letette az ügyvédi vizsgálatot. A kolozsvári pályázatra komoly tervekkel készült s nagy buzgalommal és még több reménységgel fogott hozzá darabja megírásához. Az 1914-iki esztendő és a következő év nagy részét a *Bánk-bán*hoz való előtanulmányokkal és kidolgozással töltötte s darabját a pályázatra el is küldötte. 1815 szeptember végéig 10 darab érkezett a pályázatra, ezenkívül hárman egy évi haladékot kértek, úgy, hogy a pályázatot ezekre való tekintettel 1817 elején zárták le. Katona a kitűzött időre elküldötte darabját s várta az eredményt. Az irodalomtörténetben maig is felderítetlen az a feltűnő részvétlenség, melylyel darabja találkozott. Az eredményt ugyanis 1818-ban tette közzé *Döbrentei* az Erdélyi Múzeumban, megemlítvén, hogy a beérkezett darabok közül legjobbnak *Tokody* János bihari szolgabíró «A pártosság tüze» című munkája találtatott s utána a *Bolyai* Farkas munkái, ellenben a *Katona Bánk-bán-járól* még csak meg sem emlékezett. Talán elveszett, meg sem érkezett, vagy a mi legvalószínűbb, a *Döbrentei* közepes ízlésének nem tűnt fel, mindez megtörténhetett nagyon könnyen. Hogy azonban Katona a *Bánk-bán* javarészt 1814-ben elkészítette és a következő évben a kolozsvári pályázatra elküldötte, kétségtelen. Ő maga írja 1819-ben szindarabja bevezetése gyanánt a következőket:

«*Ötödik éve*, hogy készítettem e darabot, mikor az Erdélyi Múzeumban a kolozsvári leendő játékszintől felszólítás hirdettetett. Nem

volt-e pénz vagy — a mit szegyen volna hinni — nem találtatott valamire való munka és így a neszt csak az idővel akarták meghaladni? De valójában hire is elnémult, legalább én nem tudok róla. Részemről elegendő hálát nem adhatok, mert megvallom, hogy gyengét irtam...»

Katona nem is bízhatott a sikerben, mert 1819-ben a székesfehérvári társulattal elő akarta adatni, a cenzura azonban hozzáértőbbnek mutatkozott, mint a kolozsváriak, mert megállapította a darab veszedelmes voltát és fejedelmellenes tendenciáit s nem adta meg az engedélyt az előadásra. Itt sem sikerülvén Katona terve, Kecskemét városa 100 forintos támogatásával 1821-ben a Trattner Károly pesti nyomdájában művét kinyomatta. A *Bánk-bán* viszontagságaiban ez az esemény sem jelentett nevezetesebb változást. Hatás és feltűnés nélkül maradt a munka évekig, Kazinczy, Kisfaludy, Vörösmarty, Toldy közönyösen és értetlenül haladtak el mellette s a feledésbe került volna még, ki tudja meddig, ha 1834-ben *Egressy* Gábornak fel nem tűnik erőteljes szerkesztéssel és hangjával. *Egressy* 1834 augusztus 30-ikán jutalomjátékaul választotta *Bánk-bánt*, de nem a címzerepben lépett fel, hanem Ottót játszotta. Az első szereposztás következő volt:

Bánk bán — *Lendvai*. — *Gertrud* — *Széppataki* Johanna. — *Melinda* — *Déryné*. — *Tiborc* — *Szilágyi* Pál. — *Bieberach* — *Éder*. — *Ottó* — *Egressy*. — *Endre* — *Szerdahelyi*. — *Petur* — ?

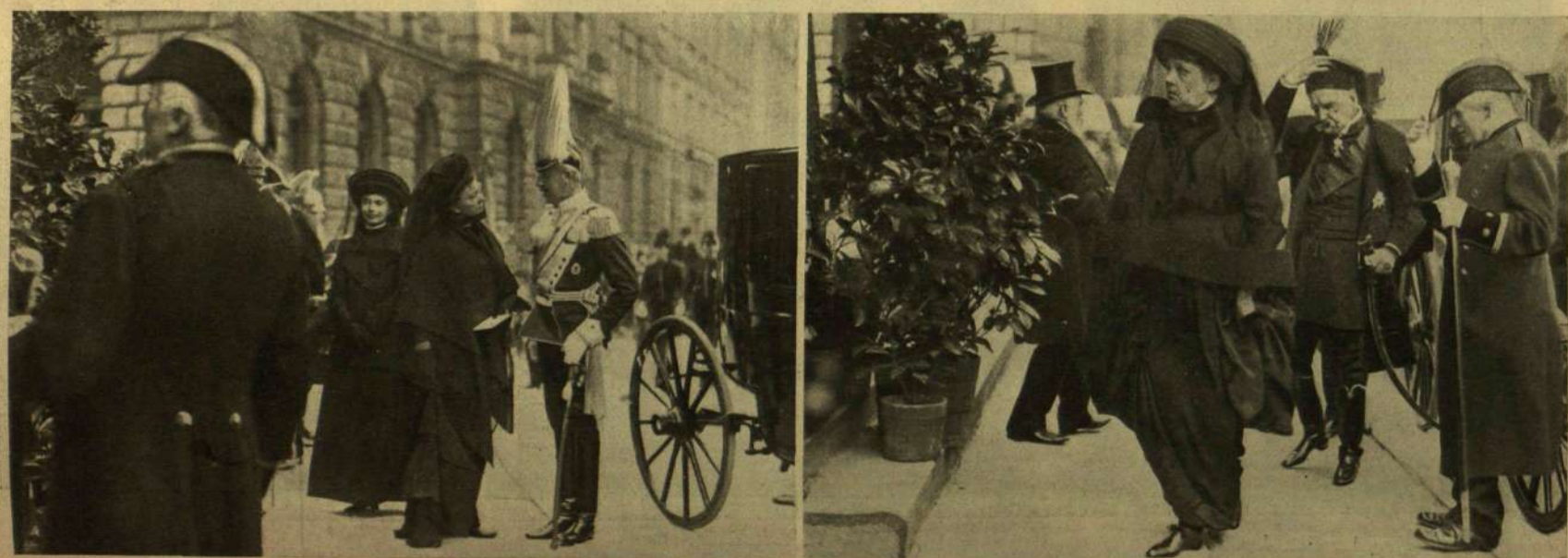
Szilágyi Pál emlékirataiban azt írja, hogy a kassai színtársulat 1828—29-ben Kassán nagy «csodálattal» előadta a *Bánk-bánt*, de ez a feljegyzés még nincs tisztázva. A kolozsvári előadás után a «Honneművész» a következőket írta *Bánk-bánról*:

«E darab szerzője helyesen találta el a feltűnő karaktereket s nálunk, hol csak középszerű eredeti darabot is oly gyóren irnak, egy maradvány a jobb közül.»

Budán 1835 február 27-ikén adták először s innen kezdve műsoron maradt. Katona József azonban már rég nem élt, mikor tragédiája a halhatatlansági úton elindult. Meghasonlított, elégedetlen élet után Kecskeméten elhunyt 1830-ban s négyezer zöldsült a fű a sírján, mikor emléke az irodalomban lassanként felragyogott. Ezután már ünnepelesebb alkalmak idején a *Bánk-bán* mindig jelentékeny tényezője volt a nemzeti közérzésnek. Az 1848 március 15-iki események a Nemzeti Színházban a *Bánk-bán* keretében folytak le s az abszolutizmus alatt sokszor keltettek viharos tüntetést a darab erőteljes jelenetei. 1896-ban *Salvini* társulata olaszul, tavaly előtt *Reinhardték* németül is előadták, a belőle készített operaszöveget pedig *Erkel* Ferenczenesítette meg. A *Bánk-bán* a magyar drámairodalomnak és a magyar művelődéstörténetnek olyan jelentékeny alkotása, mely az abszolút mérték alatt is erőteljesen megáll. Számottevő alkotás volna a leggazdagabb irodalmakban is, nyom nélkül épen ezért nem tűnhetik el születése századik évének érdekes eseménye.

1—3. Utcái képek a rombolás után. — 4. Egy papirkereskedés áruja az utcán. — 5. A gyilkos Princip lakása. — 6. Az utcára dobott butorok. — 7. A romboló tüntetők. — 8. Körmenet a király arcképével.

GYÁSZTENSZERTELET A TRÓNÖRÖKÖS PÁRÉRT BERLINBEN: 1. Prigyes Lípót kir. hercegsége a templom elő székük. — 2. Gróf Szűgyény-Marich László nagykövetség nejevel a templomba megy.

